

**НАУКОВА ЗАПИСКА
КОЛЕКТИВУ ВЧЕНИХ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЩОДО ПОДОЛАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ
В УКРАЇНІ**

Оцінка причин і перебігу економічної кризи в Україні показує, що її проявами є: падіння попиту та цін на продукцію українських підприємств гірничо-металургійного комплексу на світовому ринку та відсутність можливостей для рентабельної діяльності окремих із них без власної сировинної бази; криза старого підприємницького мислення нової промислової еліти; неадекватна політика НБУ у відповідь на події навколо Промінвестбанку; некваліфіковане та тенденційне висвітлення в ЗМІ процесів у банківській сфері загалом; нестача грошових ресурсів для підтримання досягнутих темпів економічного зростання через вплив світової фінансової кризи.

Не можна не відзначити, що значною мірою теперішня криза спричинена помилками попередніх і нинішнього урядів: відсутністю реальних зрушень у структурній перебудові економіки; приватизацією без орієнтації на інновації та оцінку нематеріальних активів; відсутністю довгострокового прогнозу зміни конкурентної ситуації на світовому ринку для продукції вітчизняних підприємств; наявністю значних податкових пільг окремим великим підприємствам та монополіям; відривом соціальної політики від наявних можливостей економіки та підпорядкуванням її політичній кон'юктурі. Поряд із цим, кризові процеси пом'якшуються через слабку інтегрованість у глобальний економічний простір, передусім у світовий фондовий ринок, та сприяють прискоренню другої хвилі приватизації. В умовах кризи зароджується нова економічна кон'юнктура і створюється інтерес до новітніх напрямків капіталовкладень.

© Сергій Юрій, Олександр Дзюблюк, Ольга Кириленко, Андрій Крисоватий,
Алла Мельник, Євген Савельєв, Олена Сохацька, 2008.

Наша позиція щодо проведення антикризових заходів:

1. Вважаємо, що криза є найсприятливішим часом для проведення радикальної економічної реформи та здійснення окремих вимушених, непопулярних для населення і бізнес-груп, але вкрай необхідних заходів.

2. Зазначаємо необхідність суттєвого посилення впливу держави на процеси подолання негативних наслідків фінансової кризи, зокрема через:

2.1. Забезпечення збалансованості зовнішньої торгівлі товарами шляхом диверсифікації товарних позицій; збільшення імпорту інвестиційних товарів високотехнологічного виробництва; обмеження імпорту споживчих товарів-субститутів, які спроможні виробляти вітчизняні виробники; послаблення сировинної спрямованості вітчизняного експорту.

2.2. Посилення державного контролю за ціновою політикою монополій та олігополій (енергетичних, виробників та постачальників харчових продуктів і медикаментів, торгівельних тощо).

2.3. Застосування протекціоністських заходів щодо підтримки вітчизняних виробників сільськогосподарської продукції з метою забезпечення населення якісними та доступними за цінами продуктами в рамках зобов'язань, узятих Україною при вступі до СОТ.

2.4. Активізацію використання інструментів фіскальної політики для стимулювання сукупного попиту, ліквідацію необґрунтованих податкових пільг і преференцій.

2.5. Розширення обсягів фінансування за рахунок коштів державного і місцевого бюджету розвитку інфраструктури на ремонт і будівництво доріг, будівництво та оновлення об'єктів державної та комунальної власності, що на рівні зі збільшенням інвестиційної складової бюджетних витрат дозволить активізувати інвестиційний попит у суміжних галузях і секторах господарства.

2.6. Орієнтація державного регулювання ринку цінних паперів на забезпечення найбільш повного розкриття інформації про діяльність емітентів цінних паперів, запровадження фінансових інновацій, підтримання ліквідності фондового ринку і гарантування прав міноритарних акціонерів. Ці дії Україна повинна здійснювати в контексті формування нового світового фінансового порядку.

3. Здійснення першочергових заходів у сфері монетарної політики

3.1. Суттєве збільшення гарантій вкладів громадян з використанням Фонду гарантування вкладів, прибутку НБУ та кредитів міжнародних організацій.

3.2. Визначення «психологічного» бар'єру валютного курсу (бажано на рівні не вище від 6 гривень за 1 долар США). Запровадити граничні межі відхилення курсу купівлі-продажу на готівковому та міжбанківському валютному ринках в межах 1%, що дасть змогу уніфікувати курс до об'єктивної ринкової величини та обмежити спекулятивні маніпуляції з боку операторів валютного ринку. Національному банку України здійснити активний вихід на міжбанківський валютний ринок і шляхом проведення інтервенцій забезпечити погашення ажіотажного попиту на іноземну валюту та стабілізувати обмінний курс гривні, заявивши чітку позицію про незмінність головного так-

тичного орієнтуру монетарної політики, спрямованої на підтримання стабільного валютного курсу в межах валютного коридору.

3.3. Обмеження термінів повернення валютної виручки експортерами строком до 30–60 днів, залежно від конкретних умов зовнішньоекономічної діяльності та укладених контрактів, що дасть можливість стабілізувати сальдо платіжного балансу і не допустити осідання валютної виручки за кордоном.

3.4. Відновлення норми обов'язкового продажу 50% валютної виручки експортерами за офіційним обмінним курсом НБУ та запровадження тимчасового підвищення норм обмежень на вивезення іноземної валюти для фізичних осіб.

3.5. Поновлення умов доступу комерційних банків до купівлі іноземної валюти на внутрішньому валютному ринку тільки за наявності зовнішньоторгових контрактів їх клієнтів на оплату поставлених товарів, виконаних робіт, наданих послуг.

3.6. Надання допомоги проблемним банкам шляхом придбання за рахунок коштів державного бюджету пакетів акцій з умовою їх можливого зворотного викупу після настання фінансової стабілізації.

4. Пропагування державою через ЗМІ необхідності проведення економічної реформи та реалізації антикризових заходів, попередження поширення панічних настроїв серед населення.

5. Створення навчальних та інформаційних продуктів за рахунок коштів державного бюджету для підготовки працівників, власників підприємств, менеджерів, державних службовців до діяльності в умовах економічної кризи, перерозподілу власності.

Юрій С. І.

докт. екон. наук, проф., заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри міжнародних фінансів, ректор

Дзюблук О. В.

докт. екон. наук, проф., завідувач кафедри банківської справи

Кириленко О. П.

докт. екон. наук, проф., завідувач кафедри фінансів

Крисоватий А. І.

докт. екон. наук, проф., завідувач кафедри податків і фіскальної політики, проректор з навчальної роботи

Мельник А. Ф.

докт. екон. наук, проф., завідувач кафедри державного і муніципального управління, проректор з наукової роботи

Савельєв Є. В.

докт. екон. наук, проф., заслужений діяч науки і техніки України,
завідувач кафедри міжнародної економіки та маркетингу

Сохацька О. М.

докт. екон. наук, проф., завідувач кафедри фінансового інжинірингу